DOE-HET-ZELF WANDELING
WOLUWE

KROLLEN EN KAPELLEN IN WOLUWE

UiT IN BRUSSEL

THEMA	Wijkwandeling	**STARTPUNT**	Metrohalte Vandervelde	UiTinBrussel is een initiatief van	
WIJK	Woluwe	**EINDPUNT**	Metrohalte Vandervelde	**MUNTPUNT.BE**	
DUUR	1u30	**BEREIKBAARHEID**	Metrolijn 1 halte Vandervelde		

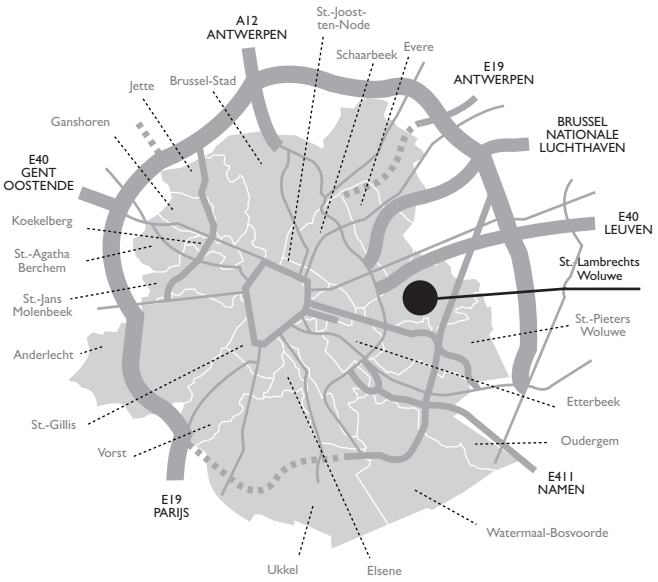

INTRO Tijdens deze wandeling trekken we het meest oostelijke stukje van de gemeente Sint-Lambrechts-Woluwe in. We bevinden ons nabij de grens met Sint-Stevens-Woluwe, een deelgemeente van Zaventem, en Kraainem, dat gelegen is op het Kapelleveldplateau en aan de oostzijde van de diep ingesneden Woluwevallei.

Sint-Lambrechts-Woluwe werd al vermeld in onze geschiedschrijving vanaf 1047. De toevoeging 'Sint-Lambertus' kwam er in 1187 om de gemeente te onderscheiden van andere nederzettingen aan de Woluwe, de belangrijkste zijrivier van de Zenne. Voor de Eerste Wereldoorlog was Sint-Lambrechts-Woluwe een landelijk dorp, maar de verstedelijking vanaf eind 19e eeuw maakte hier een eind aan. Intussen telt de gemeente bijna 50.000 inwoners en mag het zichzelf tot een van de rijkste gemeenten van ons land rekenen.

PLAN © De Rouck Geocart

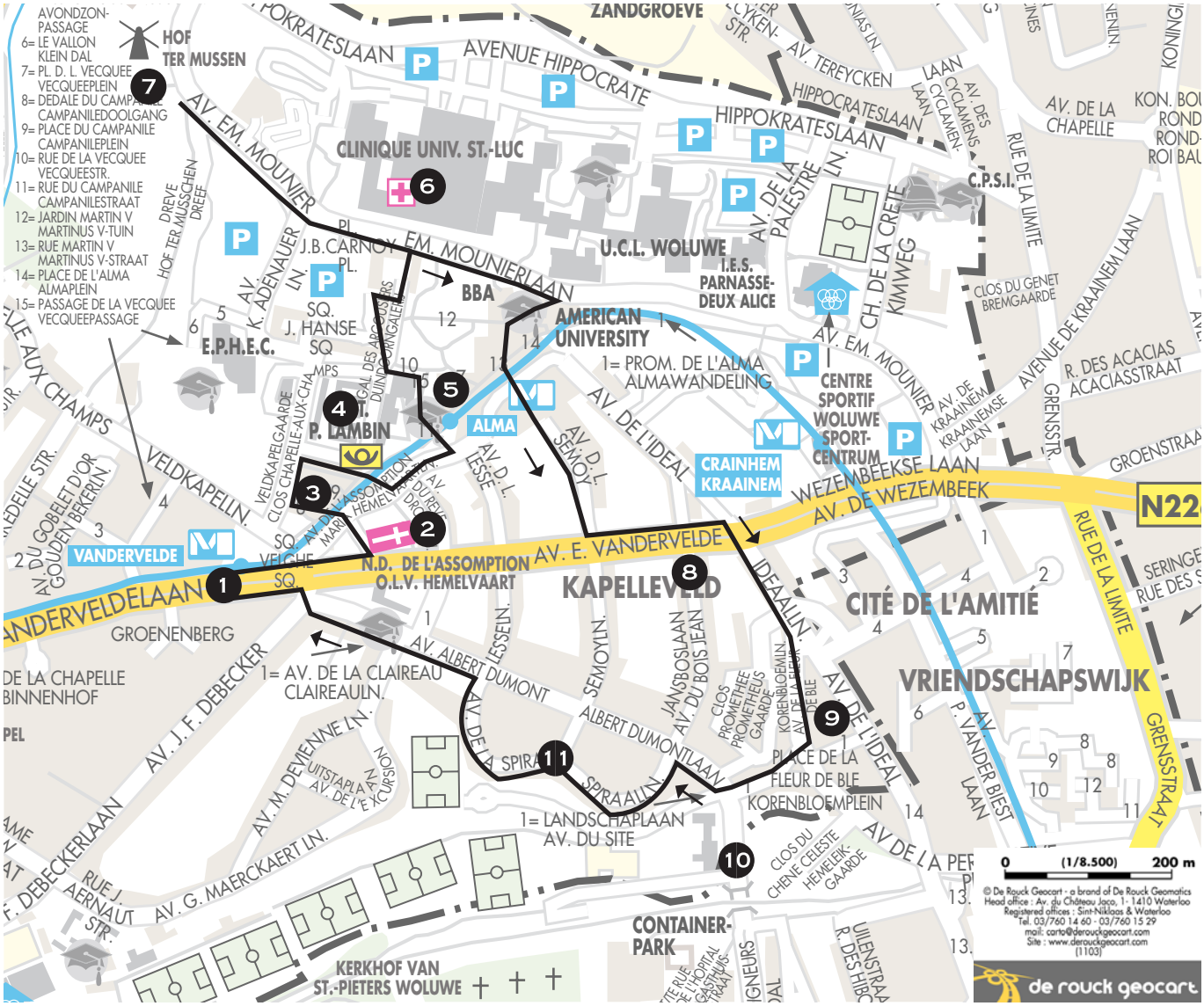

1 | **Metrostation Vandervelde**

2 | **Bakstenen kerk**

3 | **Campanilepleintje**

Campaniledoolgang

Het **metrostation Vandervelde** | 1 herinnert op een originele manier aan de topografie en de recent verloren landelijkheid van de omgeving. Paul de Gobert nam ruimschoots de tijd om een reusachtig fresco te schilderen over de hele lengte van de perrons. Bovenop een geologische doorsnede van de vallei werd met veel oog voor detail de plantengroei en fauna getoond, naargelang de wisseling van de seizoenen. Het loont absoluut de moeite de hele muur even rustig te bekijken en te bestuderen.

Loop verder naar boven en sla de uitgang naar het Campanileplein in.
Als je nu even een blik achterom werpt, merk je dat je op een zekere hoogte bent toegekomen. Beneden ligt de diepe Woluwevallei waar we het net al over hadden, verderop kun je de stad zien.
Loop verder in de richting van de **bakstenen kerk** | 2, *gewijd aan Maria-Hemelvaart.*

Deze kerk werd pas gebouwd in 1954-55 door Hendrik Taelmans en Rik Coppens als vervanger van een voorlopig gebouw dat dateerde uit 1929. De mooie houten kruisweg stamt uit 1955 en werd gemaakt door Lies Raes.
Aan de rechterzijde van de kerk, tref je de brede Emile Vanderveldelaan aan, de hoofdader van deze wijk en bovendien ook van onze wandeling.
Tussen de Maria-Hemelvaartlaan, links van de kerk, en de Albert Dumontlaan, rechts aan de overkant, legde men in de jaren '20 de waaiervormige tuinwijk 'Kapelleveld' aan. Deze zullen we straks een bezoekje brengen.

Loop links van de kerk doorheen het parkeerterrein en vervolgens, bij het rode brandweerbordje 12, opnieuw links. Je stapt een autovrij woonwijkje binnen en belandt meteen op het **Campanilepleintje** | 3.

Het interdisciplinaire architectenbureau Ausia (Architectes, Urbanistes, Sociologies et Ingénieurs Associés) deed een poging om met moderne middelen de geborgenheid van een middeleeuws stadje na te bootsen, in de (naïeve) hoop dat hierdoor het sociale verkeer van de bewoners gestimuleerd zou worden. Hun doel was het bereiken van een *urbanisme convivial*. Het is beslist geen toeval dat het resultaat aan Louvain-la-Neuve herinnert. De hele nieuwbouwwijk waar we het volgende uurtje in zullen doorbrengen, dankt haar bestaan immers aan de afsplitsing van de UCL, de Franstalige Katholieke Universiteit van Leuven. De UCL besloot destijds zijn academisch ziekenhuis, medische faculteit en alle bijhorende diensten onder te brengen in deze uithoek van de Brusselse agglomeratie en niet in hun 'nieuwe stad' Louvain-la-Neuve. Bij een ziekenhuis horen namelijk patiënten en die patiënten vond men hier uiteraard makkelijker dan op de kale velden van Waals-Brabant.
Vrijwel meteen laaide een discussie op over de architecturale en urbanistische aanpak. Louvain-en-Woluwe, zoals de site al snel werd omgedoopt, is een mooie illustratie van de twee tegengestelde visies die toen heersten. De universitaire overheid verkoos een koude, zakelijke, rechtlijnige architectuur met een optimale bereikbaarheid per auto. De studenten eisten echter net in die periode meer inspraak en kregen het zeggenschap waar ze om hadden gevraagd. Zij droomden dan weer samen met enkele bevlogen architecten van een op mensenmaat gesneden stad, waarbij kleinschaligheid en participatie sleutelwoorden waren. Uiteindelijk werden de klinieken en faculteitsgebouwen volgens de eerste aanpak gerealiseerd, in de verwezenlijking van de studentenwoningen en –voorzieningen werd de visie van de studenten dan weer doorgevoerd.

Gedurende onze volledige wandeling zal je deze twee visies vaak confronterend tegenover elkaar zien staan. Gemakkelijkheidhalve zullen we verder steeds over de 'rechtlijnige visie 1' en de 'participatieve visie 2' spreken.
Loop nu verder rechtdoor in de richting van een balkon met uitzicht op een groene vallei. Dit straatje heet Campaniledoolgang. Geen 'doorgang' dus, maar een 'doolgang', een labyrint.

In 'visie 2' werd chaos namelijk als menselijk en sociaal beschouwd, waardoor rechte straten en rooilijnen angstvallig werden vermeden. Deze beslissingen werden steeds voorafgegaan door eindeloze vergaderingen, waarbij alcohol en tabak rijkelijk van de partij waren. In dit geval werd er dus beslist zowel het stratenplan als de binneninrichting aan te passen aan de noden van de toekomstige bewoners.
Ook de bouwmaterialen kregen de nodige afwisseling en chaos opgelegd. Dit kun je merken aan de onregelmatige hoekmassieven in natuursteen.

Via een parallelweg kun je terug naar het Campanileplein lopen. Je passeert telkens onder passerelles op afwisselende hoogte.
Hiermee wilde men het contact tussen de bewoners extra stimuleren, en tegelijk van de stad een permanente bühne maken. Men ging er van uit dat het theater in de middeleeuwse steden spontaan ontstaan was, en meende dat een geschikte omgeving creativiteit kon uitlokken.

Verlaat het Campanilepleintje langs de doorgang aan de rechterzijde van 'Lunch House'. Nadat je enkele trapjes naar beneden neemt, bereik je een kasseiweg. Hier volg je de eerste doorgang rechts, net voor nr. 37B, die je weer naar de achterzijde van de kerk brengt. Loop links rondom het passiefstudentenhuis in aanbouw en vervolgens, bij het rode bordje 11, opnieuw links. Je loopt even bovenop de metrokoker. Kies vervolgens de dalende weg linksaf. Je krijgt een confronterend uitzicht: links de monotone **Ecole de Santé Publique** | 4 *(visie 1), in de verte voor je de kleurrijke* **Mairie** | 5 *(visie 2). Zo bereik je het pleintje naast het metrostation Alma. Het draagt de naam 'La Vecquée' die in het Luikse verwijst naar bisschoppelijk bezit, wat in deze context niet onmiddellijk begrijpelijk is.*

4 | **Ecole de Santé Publique**

5 | **Mairie**

Proef je graag eens van het plaatselijke studentenleven, dan moet je hier zeker even pauzeren. Rond het metrostation Alma zijn er namelijk heel wat 'studentikoze snacks' te vinden.
Bij de doorgang net voor het betreden van het plein heb je wellicht de dakstructuur opgemerkt. De bekistingssporen in het beton werden zichtbaar gelaten; die stijlkeuze heet brutalisme. In het beton werd een opening rondom een boom gelaten, terwijl een betonnen pijler dan weer een boomvorm imiteert. Neem even een kijkje in het station. Architect Lucien Kroll ontwierp samen met zijn echtgenote Simone in 1979-1982 het station, het hart van de wijk, als een ondergronds oerbos. Sporen van zijn werkwijze vind je ook rondom volop terug.

Klim even naar het terras van café Traminot.

Je staat aan de voet van het gebouw La Mairie, dat Kroll net als La Mémé en La Maison Oecuménique op strikt participatieve manier bouwde. Definitieve plannen ontbraken hierbij uit principe. Bij elke stap discussieerden arbeiders, architect en bewoners over de mogelijke opties, maar zelfs dan bleven definitieve plannen uit. Het was immers best mogelijk dat toekomstige generaties andere accenten zouden willen leggen. Daarom moest elke ruimte-indeling later weer ongedaan gemaakt kunnen worden. Een werkwijze waar sommigen van hielden en anderen gek van werden.
Je kijkt nu uit op een park.
Kroll koos voor de aanleg hiervan een ongewone manier van werken. Eerst observeerde hij wekenlang hoe de passanten hun trajecten kozen doorheen het wilde groengebied. Daarop baseerde hij het uiteindelijk net van wandelpaden. Ongewoon, origineel en eigenlijk ook uiterst logisch. In andere parken zie je namelijk meer dan eens hoe de keurig aangelegde paden vaak ongebruikt blijven en de moddersporen ernaast bewijzen dat de wandelaars, voor wie deze paden bestemd zijn, zich toch op een andere manier dan aangegeven verkiezen te verplaatsen.

Verlaat het pleintje langs de rue de la Vecquée naar beneden, met het park aan je rechterzijde. Beneden loop je onder een brug door en sla je meteen rechtsaf in de Duin-

doorngalerij, die je volgt tot aan de eerste knik. Via een passage links naast snackbar Titanic, bereik je een vierkant naamloos plein.

Deze troosteloze architectuur getuigt van een compromis uit de jaren '90, waarbij men 'visie 1' tevergeefs met 'visie 2' trachtte te verzoenen. Op een zakelijke, functionele kern werd een baksteenlaag gekleefd, compleet met overdekte galerijen, zuilen en trapgeveltjes. Het geheel oogt vriendelijker, maar die buitenkant is in feite niets meer dan postmoderne *spielerei*.

Via een gat in de bebouwing rechts, kom je op een grasvlakte terecht.

Volg deze tot aan de volgende hoek. Je kunt hier een spontaan gegroeid zandpad richting parking zien trekken. Een overduidelijk voorbeeld van hoe de urbanist van dienst de lessen van Kroll naast zich heeft neergelegd. Je ziet een mastodont van een **kliniek** | 6 en, links ervan, een oude **windmolen** | 7! Die overigens enige windmolen in het Brusselse Gewest is een immigrant van het houten standaardtype. Gedurende de periode 1767 – 1935 was deze te vinden in Esplechin bij Doornik. Na een verkoop werd hij overgebracht naar Arc-Ainières, ook in Henegouwen. Daar werd hij in 1961 beschermd. De eigenares schonk hem uiteindelijk aan de gemeente Sint-Lambrechts-Woluwe, die hem hier in 1963 liet heropbouwen. Na een brand in 1980 werd de molen voor een laatste keer gerestaureerd. Vlakbij deze molen, maar verborgen achter het groen, ligt het hof ter Musschen. Dit is een typisch Brabantse vierkanthoeve uit de periode van de 15de tot 18de eeuw, met een grote schuur van in 1741. De lokale zondagsschilders hebben veel plezier van het ensemble hoeve-windmolen.

6 | **Kliniek**

Keer terug naar de passage bij snackbar 'Titanic'.

In het park ervoor vind je een bronzen buste van professor Carnoy, de 19de-eeuwse stichter van het eerste instituut voor celbiologie (of cytologie) en bovendien oprichter van het allereerste tijdschrift over dit onderwerp. Hij kijkt naar het plein dat naar hem vernoemd werd en dat als winkelcentrum voor deze studentenwijk gebruikt wordt.

Verlaat dit plein aan de overzijde via de glazen deur met het opschrift "Cliniques". Langs een lift of een trap bereik je een passerelle die je over de Mounierlaan naar een parkeerterrein voor het eigenlijke hospitaal brengt.

Deze koele zakelijke constructie van het invloedrijke bureau van architect Henri Montois, dat overigens ook de Brusselse Hiltontoren ontwierp, staat in schril contrast met de organische architectuur van Kroll. De uitspringende horizontale betonnen blokken ritmeren de verdiepingen, maar vormen tevens de verplichte vluchtwegen.
Loop het gebouw eens binnen.
De inkomhal verschilt niet van die van ongeveer alle andere ziekenhuizen in Europa. Met enkele winkeltjes, kunstwerken en planten heeft men getracht de lichtjes deprimerende atmosfeer, die je onvermijdelijk in dit soort ruimte overvalt, te milderen. Wil je het masochisme ten top drijven, dan kun je iets gaan drinken in de niet bijster aantrekkelijke ziekenhuiscafetaria.
Neem de lift naar -3. Volg de groene bordjes naar de uitgang (niet de nooduitgang!). Je merkt meteen op dat de gangen op deze technische verdieping al heel wat rauwer ogen dan die van boven.

Je voelt je bijna opgelucht als je weer in de frisse lucht staat. Je bevindt je nu beneden aan de Mounierlaan, die in weerwil van de naam niets meer is dan een technische toevoerweg naar klinieken en medische instituten. Volg deze weg links omhoog, voorbij het rode bord nr 6. Rechts zie je het gebouw Les Arches. Neem links de rode trap naar een passerelle.

Een fresco uit 1993 verwijst duidelijk naar de toen actuele verjaardag van Colombus' tocht naar Amerika. Kritiek op de christelijke bekeringsijver – zie het opschrift '*In hoc signo vinces*' – was toen in een katholieke instelling net '*bon ton*' geworden.

De passerelle voert je doorheen 'Les Arches'. Als je gewoon doorloopt op hetzelfde niveau, bereik je na enkele kronkels het metrostation Alma. Ondertussen liep je ook onder Krolls hoofdwerk door, La Mémé. Deze studentikoze afkorting verwijst naar La maison Médicale.

Neem de roltrap over de metrosporen. Bovenop kun je even tot aan het Centre Oecuménique lopen, maar je moet dan weer terugkeren. Onder de glazen luifel bij de ingang van dit derde grote gebouw van Kroll, heeft hij met eenvoudige materialen een meer dan levensgrote man en vrouw uitgebeeld. Loop omheen de Ad Hoc Bar naar een roltrap die je aan de andere kant van het metrostation omlaag brengt naar het Almaplein. Loop door de brede boogdoorgang in het bakstenen gebouw aan de overzijde.

Je lijkt nu plots in een andere wereld te staan. Loop langzaam de Semoylaan door, kijk links en rechts, en geniet van de eenvoudige, harmonieuze, geometrisch strenge vormen die de Brugse architect Huib Hoste aan deze sociale woningen meegaf.

Deze belangrijke vertegenwoordiger van de Moderne Beweging in Vlaanderen verbleef tijdens de Eerste Wereldoorlog in Nederland, net als vele collega's. Hij leerde daar o.a. Berlage, de kunstenaars van De Stijl en de eveneens uitgeweken Belgische landschapsarchitect Louis Van der Swaelmen kennen. Samen met deze laatste architect introduceerde Hoste na de oorlog de Brits-Hollandse tuinwijkgedachte in België. Na Klein Rusland in Zelzate (1921), kwam in 1923 Kapelleveld aan de beurt. De periode 1920-25 was ongetwijfeld de gouden tijd van de sociale huisvesting in België, en Kapelleveld is hiervan een eminent voorbeeld. Van der Swaelmen tekende het algemene plan van aanleg en verdeelde de 450 woningen over een viertal parallelle straten tussen de Maria-Hemelvaart- en de Albert Dumontlaan, die telkens de centrale Vanderveldelaan dwarsen. Naast Hoste, waren nog drie andere architecten , die telkens een andere stijl hanteerden, belast met de huizenbouw. Hoste zelf was een voorstander van gestandaardiseerde betonbouw met een plat dak en witbepleisterde muren.

Volg linksaf de Vanderveldelaan. Architect Paul Rubbers ontwierp de **grijs bepleisterde huizen** | 8 *langsheen de volgende straat (St-Jansboslaan) aan de overzijde. Steek de laan over bij de daaropvolgende straat, aan het zebrapad. Volg deze Ideaallaan en neem op het volgende kruispunt schuin rechts de Korenbloemenlaan.*

De **huizen in donkerrode baksteen** | 9 met sterk geprononceerde dakhellingen verraden duidelijk een andere hand. Hier was Antoine Pompe aan het werk. Zijn verknochtheid aan de Duitse romantische en idealistische cultuur én zijn bewondering voor de Engelse cottages gaf de gebouwen een warmere, pittoreske uitstraling. Toch verraden de metselwijze en de inplanting van de vensters ook hier een sterk Hollandse invloed.

Neem bij het volgende kruispunt opnieuw schuin rechtsaf de Landschapslaan, die uitmondt in de drukkere Albert Dumontlaan.

Dumontlaan

Links zie je de straat door een smalle pijp onder de voormalige spoorlijn Brussel-Tervuren doorlopen. Die **spoorbedding** | 10 werd omgebouwd tot het langste fiets- en wandelpad van het Gewest.

Heb je energie en tijd over, dan kan je dat pad rechtsaf volgen (2 km) tot de sierlijke brug over de Tervurenlaan. Onder die brug rijden trams 39 en 44 naar hun eindpunt Montgomery, waar je aansluiting vindt op de metrolijn naar het stadscentrum. Zij die deze wandeling nog doorvolgen, slaan rechtsaf de Albert Dumontlaan in. Vervolgens neem je de eerste straat links, de Spiraallaan.

De **tuinwijkhuizen** | 11 van Jean-François Hoeben die je hier aantreft, vormen zowat een compromis tussen de traditionele pannendaken van Pompe en de modernistische bepleistering van Hoste. De straat slingert lustig verder en mondt tenslotte opnieuw uit in de Dumontlaan.

Ga hier naar links en wandel tussen twee schoolgebouwen, die deel uitmaakten van de tuinwijk. Je bereikt zo de Maria-Hemelvaartkerk en het metrostation Vandervelde.Het

loont echter de moeite, en vraagt bovendien slechts een tiental minuten extra, om de Vanderveldelaan bergaf verder te volgen doorheen een aangenaam villagebied, tot aan het volgende metrostation.

Op een rondpunt staat sinds 1995 de Mudra-danser, een beeld van Nicole Lefebvre dat herinnert aan de door Maurice Béjart gestichte balletschool.
Links prijkt de stemmige gotische kapel van Lenneke Mare. In de nis boven de deur staat een beeld van Lenneke. De glasramen die dateren van 1939, vertellen het leven van Lenneke Mare of Maria de Ellendige. Zij verbleef gedurende de periode van hertog Jan II van Brabant (1294-1312) in een kluis omdat een afgewezen adellijke minnaar haar betichtte van diefstal. Uiteindelijk werd ze levend begraven en een heipaal werd door haar lichaam geslagen.
Haar levensverhaal inspireerde Michel de Ghelderode tot een scenisch spel in 1952, dat door Edgard Tytgat werd geïllustreerd. Naast de kapel, een bedevaartoord, staat het 17de-eeuwse klooster.
Indien je van al dat wandelen intussen wat dorst of honger hebt gekregen, kun je terecht in 'Brasserie Kwak', 80 meter voorbij de kapel aan de linkerkant. Dit etablissement beschikt over een uitgebreide bierkaart, een kleine eetkaart en een groot terras.
Wie goed oplet, ontdekt de Woluwebeek net voor het grote kruispunt, beneden aan de vallei. Het wandelpad ernaast vormt een onderdeel van de 'Groene Wandeling'.

Steek de drukke, deels ondertunnelde Woluwelaan over, waarlangs binnenkort overigens een nieuwe tramlijn zal worden aangelegd.

Aan de overzijde zie je links het lage, uitgestrekte Woluwe Shopping Center. Ook hier kun je een hapje gaan eten. Rechts staat het nieuwe witte cultuurcentrum 'Wolubilis', waarvan de benedenverdieping volledig wordt ingenomen door 'Cook & Book', een combinatie van een boekenwinkel en brasserie.

Even verderop vind je de ingang van het metrostation Roodebeek, dat door de Brugse schilder Luc Peire met zijn typische verticale banden werd opgefleurd. Hier kun je metrolijn 1 terug richting centrum volgen.

Goesting in meer Brussel? Op **www.UiTinBrussel.be** vind je naast een pak gratis downloadbare doe-het-zelf wandelingen ook de volledige cultuur- en vrijetijdsagenda van Brussel en een pak tips om de stad te ontdekken. **UiTinBrussel** is een initiatief van Muntpunt.

UiTinBrussel | 0800 13 700 | info@uitinbrussel.be | www.uitinbrussel.be | www.muntpunt.be

Voor deze wandellussen deed UiTinBrussel een beroep op de gidsenvereniging **Brukselbinnenstebuiten**. De gidsen van Brukselbinnenstebuiten tonen je de stad te voet, per bus of met de tram. Daarbij vertrekken ze steeds van de stedelijke realiteit, de vele tegenstellingen, uitersten en mogelijkheden van de stad. Bruksel keert de hoofdstad binnenstenbuiten en heeft aandacht voor kleine gevoeligheden. Brukselgidsen praten dus niet vrijblijvend, ze houden van hun stad en die liefde geven ze je graag mee.

Andere wandelingen in deze reeks:
Maak kennis met volksbuurten zoals de Marollen of Oud-Molenbeek, de Europese instellingen in de Leopoldwijk of de TGV aan 't Zuid. Luister naar boeiende verhalen over 19de-eeuwse grandeur onder Leopold II, de streling van de art nouveau bij de squares, of de charme van stedelijke parken. Maar hoor ook confronterende verhalen over sociale, politieke en economische achtergronden en mechanismen.

Brukselbinnenstebuiten | 02 218 38 78 | bruksel@skynet.be | www.brukselbinnenstebuiten.be

Eerste publicatiedatum: 11/05/2011 / herwerkte versie 31/07/2012
Alle foto's vallen onder het copyright van Muntpunt, tenzij anders vermeld onder de foto.

Een initiatief van Muntpunt met de steun van de Vlaamse overheid en Vlaamse Gemeenschapscommissie